

До спеціалізованої вченої ради Д 26.007.05
Національної академії внутрішніх справ,
ДП-680, м. Київ, пл. Солом'янська, І

В І Д Г У К
офіційного опонента

на дисертацію Арешонкова Віталія Володимировича на тему
«ТЕОРЕТИЧНІ, ПРАВОВІ ТА ПРАКСЕОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ
ТЕХНІКО-КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
У РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ»,

підготовлену на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук
за спеціальністю 12.00.09 - кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність (081 - Право)

Актуальність теми дослідження. Повне та об'єктивне з'ясування обставин злочинів неможливе без широкого використання результатів криміналістичних досліджень, сутність яких полягає у вивченні матеріальних об'єктів з використанням спеціальних криміналістичних знань та техніко-криміналістичних засобів з метою отримання криміналістично значущої інформації. Такі дослідження проводяться як власне особами, які здійснюють досудове розслідування злочинів, так і іншими суб'єктами, які мають статус спеціаліста та експерта у кримінальному провадженні.

В умовах тривалих реформ правоохоронних органів, що здійснюються в Україні (тільки за останні роки виділення з системи Національної поліції експертних підрозділів, створення нових штатних одиниць та правоохоронних органів у цілому), а також суттєвих змін в кримінально процесуальному законодавстві та підзаконних нормативно-правових актах, якими регламентуються організація й інші аспекти призначення та проведення криміналістичних досліджень, належне організаційне й методичне забезпечення діяльності органів досудового розслідування та експертних підрозділів визнається одним з ключових пріоритетів.

ВДСД НАВС	
Вх. №	2422
"19"	04 2021 р.
кількість аркушів:	—
осн. док.	17 додаток

Враховуючи значні обсяги криміналістичних досліджень, які проводяться їх суб'єктами, та разом із тим наявність до цього часу значної кількості як теоретичних, так і прикладних проблем, особливої актуальності набуває переосмислення теоретичних, правових і праксеологічних основ використання сторонами кримінального провадження спеціальних криміналістичних знань і техніко-криміналістичних засобів з метою отримання орієнтуючої та доказової інформації.

Необхідно зазначити, що монографічних праць, присвячених комплексному вивченню існуючих різновидів практичних криміналістичних досліджень, яким автор в роботі надав назву «техніко-криміналістичні», оскільки всі вони у тій чи іншій мірі передбачені таким розділом криміналістики як криміналістична техніка, ще не було. Тому тема дисертації В.В. Арешонкова «Теоретичні, правові та праксеологічні засади техніко-криміналістичних досліджень у розслідуванні злочинів» є досить актуальною. До того ж вона включає в себе не тільки теоретичні аспекти проблематики техніко-криміналістичних досліджень, а й практичну складову, пов'язану з підготовкою, призначенням та проведенням техніко-криміналістичних досліджень, а також використанням результатів таких досліджень у розслідуванні злочинів.

Метою дослідження є комплексне розв'язання проблеми формування теоретичних, правових і праксеологічних засад техніко-криміналістичних досліджень у розслідуванні злочинів, з розробленням пропозицій і рекомендацій, спрямованих на удосконалення законодавства та відповідної правозастосовної практики (с. 23).

Для досягнення поставленої мети автором сформульовані конкретні **завдання:**

– обґрунтувати доцільність введення в науковий обіг поняття «техніко-криміналістичні дослідження», визначити його співвідношення зі спорідненими категоріями;

- з'ясувати передумови зародження техніко-криміналістичних досліджень та розробити періодизацію їх розвитку в Україні;
- визначити структуру техніко-криміналістичних досліджень й охарактеризувати зміст основних їх різновидів;
- встановити місце техніко-криміналістичних досліджень у теорії та практиці розслідування злочинів;
- охарактеризувати об'єкт та предмет техніко-криміналістичних досліджень, визначити характерні ознаки об'єктів та результат їх постійного розширення;
- здійснити класифікацію техніко-криміналістичних досліджень з огляду на специфіку їх завдань;
- запропонувати напрями удосконалення суб'єктної складової техніко-криміналістичних досліджень;
- внести пропозиції щодо удосконалення термінологічного апарату техніко-криміналістичних досліджень;
- визначити рівні та елементи методології техніко-криміналістичних досліджень;
- надати пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання техніко-криміналістичних досліджень;
- визначити особливості інформаційного забезпечення техніко-криміналістичних досліджень та комплекс заходів щодо його удосконалення;
- сформулювати поняття технічного забезпечення техніко-криміналістичних досліджень та визначити заходи з його удосконалення;
- окреслити пріоритетні напрями удосконалення організації техніко-криміналістичних досліджень;
- запропонувати технологічний підхід до проведення техніко-криміналістичних досліджень.
- визначити комплекс заходів з підвищення ефективності використання результатів техніко-криміналістичних досліджень у розслідуванні злочинів (с. 23-24).

Визначені завдання в цілому кореспондують зі змістом роботи та висновками, що демонструє логічний і послідовний процес їх виконання.

Дисертаційне дослідження виконано у відповідності до важливих державних програм і нормативно-правових актів. Тема дисертації затверджена рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ 26 листопада 2013 р. (протокол № 31) й уточнена 29 вересня 2020 р. (протокол № 20).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій є достатнім, оскільки базується на багаторічних особистих дослідженнях дисертанта включаючи досвід роботи автора в правоохоронній сфері і безпосередньо в системі судово-експертних установ різного рівня, використанні та аналізі ним законодавства в даній сфері, 496 правових і наукових джерел, у тому числі зарубіжних, 180 кримінальних проваджень, за якими на етапі досудового розслідування проводились техніко-криміналістичні дослідження, 145 відповідних експертних висновків (за період 2014–2020 рр.), а також використанні статистичних та аналітичних матеріалів судових і правоохоронних органів.

Достовірність отриманих наукових результатів обумовлена застосуванням належної методології дослідження, загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема історико-правового, порівняльно-правового, системно-структурного, структурно-функціонального, статистичного та інших. Автором проведені ґрунтовні емпіричні дослідження: анкетування 455 слідчих, інспекторів-криміналістів Національної поліції та судових експертів, які проходили підвищення кваліфікації на базі Національної академії внутрішніх справ (протягом 2015–2018 рр.)

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є першим в Україні комплексним монографічним розробленням теоретичних, правових і праксеологічних засад техніко-криміналістичних досліджень у розслідуванні злочинів. Здобувачем у відповідності до поставлених завдань сформульовано положення і висновки, що становлять наукову новизну. Так, *вперше:*

– виокремлено категорію криміналістичної техніки – «техніко-криміналістичні дослідження» та визначено співвідношення техніко-криміналістичних досліджень з предметом криміналістики та його складовими;

– розроблено періодизацію розвитку техніко-криміналістичних досліджень в Україні, яку здійснено на основі ключових подій та процесів, що обумовлювали становлення, розвиток та взаємозв'язок окремих напрямів досліджень даної категорії в різні історичні епохи;

– доведено криміналістичне значення та здійснено розподіл техніко-криміналістичних досліджень за видами (доекспертні та експертні) та відповідними підвидами й типами, а також іншими критеріями: галуззю спеціальних криміналістичних знань, об'єктом дослідження, підставами, завданнями, ініціатором, суб'єктом, методами, формою і часом проведення, одержаними результатами, характером одержуваної криміналістично значущої інформації;

– визначено предмет та об'єкт техніко-криміналістичних досліджень, охарактеризовано ознаки відповідних об'єктів, а також охарактеризовано результат постійного (перманентного) розширення переліку об'єктів досліджень даної категорії;

– науково аргументовано доцільність виокремлення загальних, окремих (особливих) та конкретних (локальних) завдань техніко-криміналістичних досліджень, особливістю яких є їх логічний взаємозв'язок, адже без виконання завдання попереднього різновиду техніко-криміналістичного дослідження неможливо реалізувати наступний;

– науково аргументовано підхід до розподілу суб'єктів техніко-криміналістичних досліджень на такі, що проводять доекспертні та експертні дослідження, на основі якого запропоновано комплекс заходів з удосконалення правового та організаційного забезпечення відповідної професійної діяльності, уніфікації й стандартизації вимог до кваліфікації та професійного навчання виконавців;

– визначено напрями удосконалення термінологічного забезпечення техніко-криміналістичних досліджень, у тому числі шляхом створення уніфікованого словника загальних термінів, а також окремих словників за кожним із напрямів криміналістичної техніки (криміналістичної експертизи);

– з'ясовано рівні методології техніко-криміналістичних досліджень та обгрунтовано на основі загальності перших трьох рівнів для всіх різновидів техніко-криміналістичних досліджень технологію досліджень даної категорії;

– запропоновано законодавчо регламентувати здійснення попередніх досліджень під час проведення слідчих (розшукових) дій, у зв'язку з чим наведено редакції відповідних змін до КПК України;

– розроблено комплекс заходів з удосконалення інформаційного забезпечення проведення техніко-криміналістичних досліджень, у тому числі шляхом запровадження авторської концепції інформаційно-пошукової системи в галузі судової балістики;

– здійснено розподіл технічного забезпечення техніко-криміналістичних досліджень за призначенням на основі чого визначено перспективні напрями розробки, упровадження та використання техніки для проведення таких досліджень і напрями удосконалення технічного забезпечення загалом;

– запропоновано концепцію комплексного удосконалення організаційного забезпечення техніко-криміналістичних досліджень на рівні організації взаємодії між підрозділами та установами, які здійснюють розслідування злочинів та проводять техніко-криміналістичні дослідження, організації такої діяльності безпосередньо даними підрозділами та установами й організації техніко-криміналістичних досліджень суб'єктами їх безпосереднього проведення;

– концептуально доведено, що техніко-криміналістичні дослідження являють собою цілісну технологію, що включає в себе низку послідовних та взаємопов'язаних етапів, кожен з яких сам по собі є складним та, водночас, складається із стадій, що також можуть бути представлені як самостійні

технології; визначено принципи (критерії), яким має відповідати кожна технологія;

– розроблено комплекс заходів з підвищення ефективності використання результатів техніко-криміналістичних досліджень у розслідуванні злочинів з виокремленням правових, організаційних, інформаційних та освітніх (с. 26-28).

В роботі також зазначаються ті наукові положення, що удосконалені автором та дістали подальший розвиток (с. 29-31).

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації та у наукових працях. Викладені у дисертаційній роботі положення, висновки і рекомендації в достатній повноті відображують предмет дослідження та вирішують поставлені в ній завдання.

Основні положення, висновки і рекомендації, що викладені у дисертації, знайшли своє відображення у монографії, двадцяти статтях у збірниках, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, чотирьох статтях у зарубіжних наукових періодичних виданнях, тридцяти двох тезах у збірниках матеріалів міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій, семінарів, засідань круглих столів та п'ятнадцяти працях, які додатково відображають наукові результати дисертації.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони використовуються у: практичній діяльності під час розроблення та вдосконалення відомчих (міжвідомчих) нормативно-правових актів, а також рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності підготовки, призначення, проведення та використання результатів техніко-криміналістичних досліджень у кримінальному провадженні; законотворчій діяльності з метою вдосконалення кримінального процесуального законодавства, а також законодавства у сфері судової експертизи щодо статусу та повноважень суб'єктів техніко-криміналістичних досліджень, особливостей призначення та проведення судових експертиз; науково-дослідній роботі у процесі здійснення наукових досліджень навчальних закладів та експертних

установ України; освітньому процесі для підготовки лекцій, відповідних розділів підручників і навчальних посібників, а також під час проведення різних видів занять із дисциплін «Криміналістика», «Особливості розслідування окремих видів кримінальних правопорушень», «Дії поліцейського на місці події», «Теоретичні основи судових експертиз» та інших.

У змісті роботи слід звернути увагу на такі наукові положення.

Розділ 1 «Загальна характеристика техніко-криміналістичних досліджень та їх місце в розслідуванні злочинів» містить чотири підрозділи.

У підрозділі 1.1 здійснено аналіз сутності криміналістичних досліджень та на основі ознак, які притаманні дослідженням у галузі криміналістичної техніки як розділу криміналістики, визначено поняття «техніко-криміналістичні дослідження». Також на основі виділених ознак таких досліджень надано їх загальну характеристику та визначено існуючі їх різновиди.

Автором наголошується, що «криміналістичні дослідження» та «техніко-криміналістичні дослідження» це поняття не тотожні. Техніко-криміналістичні дослідження є тільки частиною криміналістичних досліджень, які за своїм змістом та різновидами набагато ширші за техніко-криміналістичні (с. 39).

У підрозділі 1.2 розкрито особливості становлення і розвитку окремих видів техніко-криміналістичних досліджень, розроблено періодизацію розвитку техніко-криміналістичних досліджень в Україні, яку здійснено на основі ключових подій та процесів, що обумовлювали становлення, розвиток та взаємозв'язок окремих напрямів досліджень даної категорії в різні історичні епохи. Визначено стан наукового вивчення проблематики, пов'язаної з призначенням та проведенням техніко-криміналістичних досліджень. Відзначається, що на монографічному рівні категорія «техніко-криміналістичні дослідження» науковцями не розглядалася, відповідно, залишилися не розглянутими її поняття, сутність та характерні особливості (с. 82).

У підрозділі 1.3 визначено структуру техніко-криміналістичних досліджень з розподілом їх на види, підвиди та типи. Обґрунтовується думка,

що елементи техніко-криміналістичних досліджень, такі як конкретні види, підвиди та типи, становлять ієрархічну структуру, у якій елементи вищого порядку обумовлюють елементи нижчого порядку. Відзначається, що запропонована структура техніко-криміналістичних досліджень сприяє чіткому розумінню учасниками кримінального провадження існуючих різновидів таких досліджень та взаємозв'язку між собою (с. 97). Окрім цього охарактеризовано зміст основних їх різновидів та уточнено поняття окремих із них.

У підрозділі 1.4 на основі проведеного аналізу виділено підходи до розуміння місця досліджуваної категорії через її сутність як: по-перше, частини окремого розділу криміналістики – криміналістичної техніки; по-друге, частини наукових досліджень, які забезпечують практику теоретичними знаннями в цій галузі; по-третє, частини процесу техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень.

Відносно першого напрямку зроблено висновок, що оскільки теоретичні знання щодо техніко-криміналістичних досліджень є невід'ємною частиною окремого розділу криміналістики – криміналістичної техніки, тому такі дослідження мають бути включені у відповідні визначення даного розділу криміналістики та посідати чільне місце серед інших змістовних ознак (с. 116). Стосовно другого напрямку наголошено, що, оскільки через практичні дослідження у цій сфері виявляються проблеми, що потребують свого наукового вирішення, та вони є емпіричною основою наукового пошуку, відповідно, такі дослідження є частиною наукових досліджень та безпосередньо впливають на розвиток теорії криміналістичної техніки й судової експертології (с. 120-121).

У другому розділі роботи **«Наукові та методологічні основи техніко-криміналістичних досліджень»** автором розглянуті такі базові для цієї категорії поняття як предмет та об'єкт, класифікація та завдання, суб'єкти досліджень, термінологічні засади досліджень та їх методологія.

У підрозділі 2.1 охарактеризовано об'єкт та предмет техніко-криміналістичних досліджень, надано їх авторські поняття та різновиди.

Визначено характерні ознаки відповідних об'єктів, серед яких головною для обґрунтування технології таких досліджень є незмінність (сталість) сутності об'єкта незалежно від різновиду проведеного техніко-криміналістичного дослідження (с. 155), а також охарактеризовано результат постійного (перманентного) розширення переліку об'єктів досліджень даної категорії (с. 156-157).

У підрозділі 2.2 здійснено розподіл техніко-криміналістичних досліджень за галузями спеціальних криміналістичних знань, об'єктом дослідження, суб'єктами, ініціаторами, підставами і формами проведення, результатом оформлення, характером завдань, що вирішуються, методами дослідження тощо.

Вивчення нормативних джерел та матеріалів кримінальних проваджень дозволило автору сформулювати загальне завдання таких досліджень, що полягає у збиранні орієнтуючої або доказової інформації, що може бути отримана шляхом пошуку, виявлення та вивчення об'єктів під час (у результаті) проведення слідчих (розшукових) дій та поза ними із застосуванням спеціальних криміналістичних знань і техніко-криміналістичних методів та засобів, а також виділити окремі (за різновидами техніко-криміналістичних досліджень) та конкретні (пов'язані з вирішенням певних ситуацій) завдання. Наголошується, що логічна послідовність вирішення окремих завдань техніко-криміналістичних досліджень виявляється в тому, що без виконання завдання попереднього різновиду техніко-криміналістичного дослідження неможливо реалізувати наступний, що підтверджує існування цілісної технології (механізму) їх проведення (с. 185).

У підрозділі 2.3 досліджено ознаки суб'єктів таких досліджень, визначено поняття та їх різновиди. Аргументовано підхід до розподілу суб'єктів техніко-криміналістичних досліджень на такі, що проводять доекспертні та експертні дослідження. На цій основі запропоновано комплекс заходів з удосконалення правового та організаційного забезпечення відповідної професійної діяльності,

уніфікації й стандартизації вимог до кваліфікації та професійного навчання виконавців.

Наголошено, що стосовно такої характеристики суб'єктів техніко-криміналістичних досліджень як незалежність, а відповідно і похідної від неї – неупередженості, на сьогодні існують певні проблеми, які потребують правового та організаційного вирішення (в окремих випадках суб'єкти перебувають у прямому підпорядкуванні органам розслідування або мають спільне відомче керівництво), оскільки саме від даних характеристик напряду залежать повнота, усебічність та, головне, об'єктивність результатів таких досліджень (с. 194-195).

У підрозділі 2.4 розглянуто термінологічний апарат досліджень даної категорії, а також проблематику, що існує в цій сфері. Визначено, що терміносистема техніко-криміналістичних досліджень є невід'ємною складовою мови криміналістики, оскільки термінологія техніко-криміналістичних досліджень є складовою загальної криміналістичної терміносистеми.

Доведено, що термінологічний апарат техніко-криміналістичних досліджень також є одним із системоутворюючих елементів їх технології, оскільки, незважаючи на значну кількість суб'єктів техніко-криміналістичних досліджень і власне різновидів останніх, термінологія є єдиною незалежно від етапу технології дослідження (с. 217). З огляду на результати опитувань, дисертантом встановлено, що інформаційне забезпечення даних досліджень у цій частині (словники, довідники, тезаріуси тощо) на сьогодні загалом є недостатнім (90 % респондентів) (с. 223).

У підрозділі 2.5 сформульовано поняття методології техніко-криміналістичних досліджень, виділено її рівні, встановлено взаємозв'язок між ними і важливість як для теорії криміналістичної техніки, так і безпосереднього дослідження об'єктів. На основі аналізу концептуальних підходів до методології взагалі та методології криміналістики й судової експертології зокрема автором запропоновано п'ять рівнів методології техніко-

криміналістичних досліджень, серед яких: 1) філософська; 2) загальнонаукова; 3) конкретно-наукова (криміналістика, судова експертологія); 4) конкретно-галузева; 5) методи та методики конкретного техніко-криміналістичного дослідження. Обгрунтовано на основі загальності перших трьох рівнів для всіх різновидів техніко-криміналістичних досліджень технологію досліджень даної категорії (с. 253). Детально розглянуто п'ятий рівень методології – рівень методів та методик конкретних досліджень.

Розділ 3 «Правове, інформаційне та технічне забезпечення техніко-криміналістичних досліджень» містить три підрозділи.

У підрозділі 3.1 на основі системного аналізу нормативно-правових актів різного рівня, у яких закріплено принципи, процедуру й особливості призначення та проведення техніко-криміналістичних досліджень (КПК України, Закон України «Про судову експертизу», відомчі (міжвідомчі) документи) визначено проблеми правового забезпечення досліджень даної категорії. Наведено рекомендації щодо вдосконалення чинного законодавства та відомчих наказів. Запропоновано законодавчо регламентувати здійснення попередніх досліджень під час проведення слідчих (розшукових) дій, у зв'язку з чим наведено редакції відповідних змін до КПК України (с. 261).

У підрозділі 3.2 сформульовано поняття інформаційного забезпечення техніко-криміналістичних досліджень та визначено його різновиди. На основі аналізу матеріалів кримінальних проваджень, висновків криміналістичних експертиз та результатів анкетування дисертантом визначено недоліки, що позначаються на інформаційному забезпеченні таких досліджень, та їх наслідки для розслідування злочинів, а також розроблено комплекс заходів з удосконалення даного інформаційного забезпечення (с. 304-305).

У контексті удосконалення інформаційного забезпечення проведення техніко-криміналістичних досліджень запропоновано авторську концепцію інформаційно-пошукової системи в галузі судової балістики, яка стала основою розробки відповідного програмного забезпечення (с. 298).

У підрозділі 3.3 сформульовано поняття технічного забезпечення техніко-криміналістичних досліджень та здійснено розподіл технічних засобів за критерієм, який враховує їх призначення. Визначено стан технічного забезпечення та існуючі проблеми, а також розроблено комплекс заходів з удосконалення зазначеної складової забезпечення таких досліджень. Окрім цього визначено перспективні напрями розроблення та використання техніки для проведення техніко-криміналістичних досліджень (с. 328-329)

Розділ 4 «Праксеологічні основи проведення техніко-криміналістичних досліджень» містить три підрозділи.

У підрозділі 4.1 сформульовано визначення організації техніко-криміналістичних досліджень. Поряд з елементами змісту виокремлено три рівні організації діяльності суб'єктів техніко-криміналістичних досліджень та два рівні взаємодії під час проведення таких досліджень. На основі аналізу матеріалів кримінальних проваджень, висновків криміналістичних експертиз та результатів проведеного анкетування автором визначено головні проблеми організаційного характеру, їх наслідки та, відповідно, запропоновано концепцію комплексного удосконалення організаційного забезпечення техніко-криміналістичних досліджень (с. 355-358).

У підрозділі 4.2 обґрунтовано необхідність застосування технологічного підходу під час проведення техніко-криміналістичних досліджень та розкрито елементи такої технології. Окреслено комплекс заходів із попередження помилок як наслідку порушення технології техніко-криміналістичних досліджень, серед яких виділено освітні (підбір, підготовка та підвищення кваліфікації кадрів), технічні (забезпеченість технічними засобами, упровадження комп'ютерних технологій), організаційні (багаторівневий контроль, рецензування) та науково-методичні (наявність інформаційних джерел, методик).

Концептуально доведено, що техніко-криміналістичні дослідження являють собою цілісну технологію, що включає в себе низку послідовних та взаємопов'язаних етапів, кожен з яких сам по собі є складним та, водночас,

складається із стадій, що також можуть бути представлені як самостійні технології. Наголошено, що порушення цієї технології, а також її принципів, таких як законність, системність, послідовність, безперервність, динамічність, компетентність та особиста відповідальність суб'єктів, може призвести до негативних наслідків: втрати речових доказів, отримання в результаті досліджень недостовірної інформації, порушити принцип допустимості доказів, призвести до затягування строків розслідування тощо (с. 382).

У підрозділі 4.3 виокремлено такі головні напрями використання техніко-криміналістичних досліджень у слідчій практиці, як засіб отримання орієнтуючої інформації та засіб отримання доказової інформації. За кожним із напрямів розкриті можливості техніко-криміналістичних досліджень та існуючі на сьогодні проблеми у цій сфері. Нажаль, як відмічає автор, можливості таких досліджень на практиці не завжди використовуються або використовуються не ефективно (с.403-404). На основі цього дисертантом розроблено комплекс заходів з підвищення ефективності використання результатів техніко-криміналістичних досліджень у розслідуванні злочинів (с. 406-407) .

Вивчення та аналіз змісту дослідження показує, що воно виконано на належному науковому рівні, відзначається оригінальністю, новизною, творчим і самостійним підходом у вирішенні поставлених завдань. Можна вважати, що дане дисертаційне дослідження вносить суттєвий науковий внесок у теорію криміналістичної науки та в практику розслідування злочинів у частині підготовки, призначення та проведення техніко-криміналістичних досліджень, а також використання результатів таких досліджень у розслідуванні злочинів. Положення дисертації викладені логічно, з дотриманням наукового стилю і завершуються чіткими висновками.

В авторефераті стисло і точно відображені головні положення і висновки дисертаційного дослідження у відповідності до його змісту і структури.

Оформлення дисертації та автореферату повністю відповідають встановленим вимогам.

У цілому позитивно оцінюючи (дисертаційне дослідження В. В. Арешонкова, разом з тим необхідно вказати на наявність деяких дискусійних положень і висловити певні **зауваження**:

1. Не точним є використання автором терміну «техніко-криміналістичні об'єкти» (с. 56, 410). Можна припустити, що автор має на увазі об'єкти техніко-криміналістичних досліджень.

2. Невдалою видається побудова структури техніко-криміналістичних досліджень за видами, підвидами і типами як її елементами(с. 412). По-перше, так може бути представлена класифікація цих досліджень, а не структура, а, по-друге, порушена прийнята логіка поділу- від типу до виду, підвиду , а не навпаки.

3. Не чітким уявляється розуміння «спеціальних криміналістичних знань» як одного з критеріїв техніко-криміналістичних досліджень (с.415). Гадаємо, що це призводить до неясного визначення кола і відмежування криміналістичних експертиз від інших класів експертних досліджень. Тому спірним виглядає віднесення молекулярно-генетичних, одорологічних експертиз, експертиз матеріалів, речовин і виробів з них до криміналістичних (с.162-163, 278).

4. З попереднього зауваження щодо нечіткого визначення спеціальних криміналістичних знань впливає й зауваження щодо ставлення автора взагалі до доцільності виокремлення класу криміналістичних експертиз. Так, на с. 91 він говорить про те, що в США не виділяються класи судових експертиз, зокрема, криміналістичні експертизи, як і експертизи інших видів, а в Словаччині хоча й виділяються , але охоплюють майже всі варіанти судових експертиз (с. 92). Далі автор стверджує, виходячи із «західного» підходу, що « у випадку проведення експертизи для встановлення фактичної інформації про кримінальне правопорушення чи одержання доказів будь-яка експертиза може вважатися криміналістичною» (с.92). З іншого боку автор висловлює сподівання, що у майбутньому вітчизняна система судових експертиз буде

позбавлена криміналістичної характеристики (с.93). Наведене потребує авторського пояснення.

5. Дискусійним виглядає позначення техніко-криміналістичних досліджень слідчим і спеціалістом при підготовці і проведенні слідчих дій терміном «доекспертні дослідження», оскільки далеко не всі з них передують подальшому експертному дослідженню, а відіграють самостійну роль, що пов'язано з отриманням пошукової або орієнтуючої інформації, виявленням і фіксацією певних ознак і слідів, перевіркою за криміналістичними обліками, про що пише і сам автор (с.86, 94).

6. Не ясно висловлено ставлення автора до надання законом спеціалісту можливості поряд з консультаціями надавати висновки у певних питаннях (ст. 71 КПК), характеру і змісту, випадків необхідності таких досліджень та їх доказового значення, і чи доцільно в такому разі проводити подальше експертне дослідження, хоча на с. 261-263 він торкається деяких аспектів зазначеної проблеми і надає пропозиції щодо удосконалення процесуальних положень, які регулюють статус спеціаліста у кримінальному провадженні.

7. Виходячи з аналізу змісту роботи, вбачається, що автор є прихильником використання в огляді місця події значної кількості фахівців вузького профілю (с. 206-207). Проте це може стати на заваді чіткої організації проведення такої слідчої дії. До того ж хотілось вислухати думку дисертанта щодо осіб, які можуть залучатися до проведення слідчих дій як спеціалісти.

Зазначені зауваження у своїй більшості мають дискусійний або уточнюючий характер, містять певні побажання, а тому не знижують загальної позитивної оцінки роботи.

ВИСНОВОК

За своєю актуальністю, науковою новизною, значенням результатів дослідження для теорії і практики дисертація В. В. Арешонкова «Теоретичні, правові та праксеологічні засади техніко-криміналістичних досліджень у розслідуванні злочинів» є завершеною монографічною працею, яка вирішує важливу наукову проблему – формування теоретичних, правових і

праксеологічних засад техніко-криміналістичних досліджень у розслідуванні злочинів, з розробленням пропозицій і рекомендацій, спрямованих на удосконалення законодавства та відповідної правозастосовної практики.

В дисертації чітко сформульовані мета і завдання наукового дослідження, а вивчення її положень і висновків показує, що поставлені завдання успішно вирішені, що дало змогу автору досягти поставленої мети.

Представлене дослідження відповідає теоретико-методологічному рівню дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук, а також тих вимог, які ставляться Міністерством освіти і науки України. Дисертація відповідає паспорту спеціальності 12.00.09 «кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність та «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 24 липня 2013 року №567, а її автор – Арешонков Віталій Володимирович заслуговує на присудження йому ступеня доктора юридичних наук.

Офіційний опонент:

**Доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України,
заслужений діяч науки і техніки України,
завідувач кафедри криміналістики
Національного університету
«Одеська юридична академія»
15.04.2021**

В.В. Тіщенко

**Підпис В. В. Тіщенка завірено
Перший проректор
НУ «Одеська юридична академія»,
доктор юридичних наук, професор**

М.Р. Аракелян

